

De Heraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 2 Februari 1919. N°. 2141.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 58—80, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.50 bij vooruitbetaling; voor het buitenland en Ned.-Indië per jaar f 7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.15.

Advertentie: van 1 tot 8 regels f 1.30, met inbegrip van bewijsnummer, voor elk regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Van de Kerk.

V.

In welken ook zij zijt, nadat zij het woord der waarheid, namelijk het Evangelie uwer zaligheid, gehoord hebt; in welken zij ook, nadat zij geloofd hebt, zijt verzeeld geworden met den Heiligen Geest der belofte. Efeze 1:13.

Het dusver betoogde trekt zich derhalve saam in de alles beheerschende overtuiging, dat ons menscheit geslacht nog onafgewerkt en onvolledig door God Almachtig in het leven is geroepen, om als kroon der gansche schepping zijn Naam te verheerlijken. Uit dien hoofde moest dit menscheit geslacht een organisch saamhangend karakter dragen. Nam men toch de enkele personen als op zich zelf staande grootheden, zoo zou uiteraard het verband tusschen den mensch en de geheele overige schepping ten eenenmale ontbreken, en de geheele schepping zou haar eenheid en daarmee haar saamhang, haar verband en haar einddoel geheel inloopen. Geheel de overige schepping culmineert juist in de schepping van ons menscheit geslacht. Dit menscheit geslacht nu ontving bij zijn schepping de roeping, om zich van den lageren vorm, waarin 't eerst optrad, door geleidelijke heilighing en steeds doorgaande ontwikkeling, op te heffen tot dien staat der volmaaktheid, waarin 't voor eeuwig niet anders zijn zou dan de kroon der gansche schepping, om in die schepping de heerlijkheid van Gods naam te doen uitschitteren. Alles hiervoor hing nu af van de vraag, of de eerst geschapen menschen van meet af de proef der verleiding zouden doortaan. Eer de wereld der menschen kinderen ontstond, bestond er reeds een geheel andere creatuurlijke verschijning in de Engelen, en in die Engelsche schepping was breuke geslagen door Satan. Vandaar dat de gevallen Engelen er principieel op uit waren, om ook in de menschenwereld breuke te slaan; en hierdoor het gelukkig slagen van de overige schepping te beletten en te verhinderen. Tegen dien aanslag nu bleek het eerste menschenpaar niet bestand. Het viel en liet zich verleiden, en hierdoor werd de geregelde ontwikkeling van ons menscheit geslacht afgebroken. De wereld gelijk God ze schiep, was heilig, doch na de jammerlijke gebeurtenis in het Paradijs sloeg dit heilige in zonde om. Vandaar dat de normale ontwikkeling van het aldus vergiftigde geslacht, aan zich zelf overgelaten, niet anders ten slotte kon opleveren dan het tegendeel van 't doel, waarvoor het in 't aanzijn trad. De wereld was van dat oogenblik af voor God verdoemelijk.

Doch nu treedt reeds in het Paradijs de raad des Heeren in, die er ten slotte toe leidt, dat de macht van het booze en onheilige geheel te niet wordt gedaan, en dat toch Gods wereld ten slotte volkomenlijk beantwoordt zal aan het beeld, dat God voor zich had, toen Hij onze wereld schiep. Deze wederopbouw van de gebroken wereld greep plaats in twee stadiën. Ten eerste trad de Gemeene Gratie in, en naast deze Gemeene Gratie, de eeuwige Genade. De Gemeene Gratie heeft met de verkrijging der eeuwige Zaligheid niets gemeen en strekt uitsluitend, om de elementen van hogere orde, die in het gevallen menscheit geslacht nog scholen, niet te loor te laten gaan, maar te redden, en God te ere en der menscheit tot heil, in tijdelijke ontwikkeling te brengen. Doch hoe hoog ook die Gemeene Gratie te waardeeren zij, en hoe duidelijk het ook blijkt, hoe God de Heere door deze Gemeene Gratie niet alleen ons menscheit geslacht voor te snellen ondergang bewaard heeft, maar ook zijn eigen Majesteit heeft doen uitkomen, deze Gemeene Gratie gaf niets voor de eeuwigheid. Eenmaal toch zou de huidige wereldorde geheel ten ondergaan om door een geheel vernieuwde orde in het leven der wereld vervangen te worden, en dan natuurlijk zou al wat de Gemeene Gratie ons ten beste geschonken had, voor altoos ten ondergaan. Vandaar dat deze Gemeene Gratie steeds geheel op zich zelf moet worden beschouwd, en nimmer in eenig opzicht met de eeuwige genade mag worden verward of gelijk gesteld. Die eeuwige genade draagt een geheel eigen karakter, en haar komst heeft dan ook een geheel ander verloop. Toch versta men dit niet zóó, alsof de Gemeene Gratie in geen enkel opzicht aan de komst en de uitbreiding der zaligmakende genade bevoorijding zou zijn geweest. Men behoeft slechts Europa en Amerika eenzijdig, met Azië en Afrika anderzijds te vergelijken,

om de onjuistheid van zulk een opvatting in te zien. De Gemeene Gratie, die eerst Europa, en straks Amerika, op zoo veel hooger levenspeil bracht, is hierdoor middel in Gods hand geweest, om zijn Kerk tot veel rijker ontwikkeling te doen komen en de volken der aarde in missionaire bewerking te doen komen. Ongetwijfeld zou Afrika, denkt ge u de Gemeene Gratie geheel weg, in nog veel dieper poel van jammer weggezinken zijn, maar ook waar het in zijn moreelen en religieusen ondergang ten deele door de Gemeene Gratie gestuit werd, bespeurt men toch, welbezien, in alle deelen van Afrika (alleen het tijdelijk gekerstende deel uitgezonderd) hoe diep de volken van dit werelddeel in jammer en zelfvernietiging verlieden. Dit nu is daardoor veroorzaakt, dat Egypte en Noord-West-Afrika uitgenomen, de invloed van de Kerk hier niet doordrong. Bij tegenoverstelling gevoelt men dan ook aanstonds, hoeveel de ontwikkeling van Europa te danken had aan het feit, dat bij ons vooral de Kerk ingang vond en vast bestand kreeg. In Amerika herhaalt zich dan ook slechts wat in Europa vooraf werd gezien. De Gemeene Gratie kon hier tot hooger ontwikkeling en tot meer beteekenende rijping komen, omdat de Kerk van Christus in deze landen indrong, en de verwerlding der geesten tegenhield. Iets wat natuurlijk geenszins beduidt, dat de Gemeene Gratie en de Zaligmakende genade dan toch in hun wortel één zouden zijn. Van den aanvang af tot den einde toe, blijven beiden veeleer tegenover elkander staan, en het bewijst alleen, dat de Kerk van Christus zich gereeder kon voortplanten op een terrein en onder volken die de cultuur der Gemeene Gratie genoten hadden, dan onder andere naties, die van die Gemeene Gratie wel even geproefd hadden, maar voor 't overige weer in hun zondejammer waren teruggezinken.

Doch hiermede is nog niet genoeg gezegd. Verbeeld mag toch nimmer, dat de Gemeene Gratie ongetwijfeld tot op zekere hoogte de optreding van de Kerk van Christus in onderscheiden landen hielp, en in dien zin alleszins ten goede werkte, mits men maar nimmer vergeet er bij te voegen, dat de zelfde Gemeene Gratie van den anderen kant op velerlei wijze aan den bloei der Kerk afbreuk deed. Als vrucht van de Gemeene Gratie toch sloop reeds van de 14e eeuw af het dusgenaamde Humanisme ook hier te lande in, en dit Humanisme was, hoeveel schoons en aanlokkelijks het ook aanbod, in den grond der zaak toch niet anders dan een poging, om de Gemeene Gratie over het Christelijk element te doen triomfeeren. De Kerk van Christus had zich niet bij voorkeur op het gebied van de kunst bewogen, en voor zoover het dit deed, zulks altoos in eenzijdige richting gedaan. Het Mariabeeld met het beeld van het heilig Kindeke gaf uiteraard geheel iets anders, dan Griekenlands aloude kunst in het Venusbeeld te aanschouwen gaf. Van daar dat de Christelijke kunst steeds nauw aan de heilige historie gebonden bleef, terwijl de aloude kunst der Gemeene Gratie meer 's menschen zinnelijkheid toesprek en zich op breder terrein uitzette. Datzelfde gold evenzoo van de dichtkunst en van de literatuur. En dit nu was oorzaak, dat toen de oude kunst- en literaire schatten van Griekenland en Rome terug werden gevonden, de min heilige neiging der geleerden en van het publiek er zich licht toe vinden liet, om door wat men het Humanisme noemde, een kunst en literatuur in zwang te brengen, die, ook waar ze meer rechtstreeks tegen het Christelijk element optrad, soms zelfs er zich mee vereenigde, toch altoos ten gevolge had, dat de literaire en artistieke geesten zich bij voorkeur naar de schatten der Gemeente Gratie keerden, en zich van de schatten der Zaligmakende genade verveemden. Die tegen het Christendom gekerde geest heeft er toen al meer toe geleid, om in de kringen der hogere geleerdheid en der fijne artistieke zekere verveemding van de Kerk van Christus in te leiden. Een verveemding die in het dusgenaamde Modernisme, en sterker nog in de wijsgeerige zinswijze, allengs zoover voortschreed, dat thans zonder vrees voor overdrijving mag geconstateerd, dat een beslist belijgend Christen aan de Universiteiten van Europa een uitzondering is. Iets wat nu niet te kras moet genomen, alsof onder de hoogleraren niet ook nog steeds enkele beslist geloovige belijders werden gevonden, maar in het algemeen moet toch erkend, dat zelfs in de Theologische faculteiten het modernisme en de moderne afdoeling van de Heilige Schrift al meer regel begon te worden. Al is 't toch, dat in de laatste

tientallen jaren het materialisme terrein verloor, en zekere religieuse stichting veld won, zoo blijft zich toch dit alles meer op de humanistische, dan op de geloovige paden bewegen. Ook de Humanisten toch gingen voor het uitwendige nog veelal met het Kerkelijk leven mee. Ook ten onzent bleven de Humanisten leden der Kerk, en al was het niet overdreven, toch lieten ze zich nu en dan ook wel in de kerkdiensten zien.

Voor 't overige daarentegen mag niet verheeld, dat de overgrote meerderheid der geleerden aan de publieke Universiteiten zich aldoor steeds meer van de Kerk van Christus, en van de orthodoxe belijdenis der Kerk, isoleert en er allengs vlak tegenover komt te staan. Dit nu is de wrange vrucht van de heerschappij der Cultuur, die steeds meer poogt zoodanig beslag op de geesten te leggen, dat de Cultuur schier allerwegen begint zich als van veel hooger beteekenis dan de belijdenis der Christelijke Kerk aan te dienen. Die kerkelijke belijdenis heet dan goed voor het eenvoudige volk en voor de lieden ten plattenlande, doch wie in het nieuwe wereldleven mee wil tellen, en zich den weg wil geopend zien, om verreikenden invloed te oefenen, moet niet met de kerkelijke belijdenis komen aandragen, maar veeleer de kerkelijke belijdenis steeds meer in de schaduw doen wegschuijen, om daarentegen met de glinsterende stralen der cultuur het oog der lezers en lezeressen te verbinden. De gesteldheid der geesten is onder de beschaafde volken van Europa en Amerika dan ook metterdaad droef. Een Christelijke glimp wordt hier, en meer nog in Amerika, zelfs aan het publieke leven vrij gelaten, maar toch rekt ge nauwelijks mede, of ge moet uw belijgend leven meer laten schuilen, en daarentegen de Cultuur verdedigen, ze op allerlei wijze verheerlijken en op allerlei manier doen uitkomen, dat ook voor u de Cultuur de adel van uw leven is geworden. Vroeger deed men dit met het woord *beschaving* af, een woord dat veel minder gevaarlijk was, omdat 't meer speciaal doelde op de manier van leven. De mannen van het Revell, om slechts op dezen te wijzen, waren aanvankelijk mannen van hoogen stand, daardoor elegant ontwikkeld, en in beschaving bij niemand achterstaande. Deswege gold *beschaving* niet als een anti-christelijk verschijnsel. De *beschaving* steunde zeer zeker het Christelijk element niet, en ging er veeleer geheel buiten om, maar toch, ze stond er niet antichristelijk tegenover. Beschaving gold den vorm van het leven, niet het *wezen*. Thans echter heeft men, in navolging van Duitschlands filosofen, het vage begrip van *beschaving* meest laten glijpen, en zich al meer gewend om ook in ons land steeds meer de aandacht op de Cultuur saam te trekken. Veel, en altoos meer, van Cultuur te gewagen, staat geleerd en is interessant. De gemeene man en de gewone vrouw spreken daar niet van. Zoo behoort men van zelf tot het hooge genre van de ontwikkelde personen, indien men maar altoos weer op de Cultuur terugkomt, en het begrip Cultuur gestadig op zulk een manier voorop-schuijft, dat het is, of de Cultuur de nieuw opgekomen macht is, die ons leven moet beheerschen. Juist daarom zult ge de mannen en vrouwen van fijne geestelijke ontwikkeling hiervan zoo goed als nimmer hooren gewagen. De Cultuur is nu eenmaal een anti-christelijk term, die er steeds meer toe leidt, om de geesten van de Christelijke religie, in haar oorspronkelijke en zuivere gestalte, te verveemden.

Juist daarom nu is het zoo noodzakelijk, zich te hoeden voor de dwaling, alsof de Kerk van Christus slechts een uiterlijke vorm ware voor de religieuze saamvereeniging van afzonderlijke leden. Dan toch komt 't zóó te staan, dat het civiele leven het eigenlijke leven is, en dat de burgerij die in dit civiele bestaan haar eigen leven vindt, nu bovendien ook artistieke sympathieën heeft, en daardoor de kunst bevoordert, en zoo ze ook religieuze gewaarwordingen in zich waarneemt, voor de daaruit opkomende behoefte bevrediging zoekt in een kerkelijke aansluiting. Het eigenlijke leven is dan ons zakenleven in ons ambt of bedrijf, dit feitelijke zakenleven is dan gevat en besloten in het rijkst denkbare en allesbeheerschende burgerleven, en als artikel van weelde heeft men dan daarenboven een kunstleven in concert, schouwburg, letterkundigen kring en poëzie, waarbij dan ten slotte dan nog een religieus leven komt, en hiervoor heeft men dan zijn Kerk. Dit nu is juist het omgekeerde van de overdreven eenzijdigheid, waarin men vroeger verviel, toen de Kerk het één en al

heette, en men veelal voor wat niet kerkelijk geteekend was, geen hart had. Met name in de dagen der Reformatie kwam dit uit, toen men, in zijn diepste religieuze overtuiging aangevallen, juist om die overtuigingen tot in zijn leven bedreigd werd. Sinds echter verliep dit alles. De historie der volken beweegt zich thans in 't minst niet meer om de religie. Met de religie wordt in den grooten wereldstrijd, die ook nu weer woedt, zelfs niet gerekend. Het uitwendige leven is hoofdsak, het religieuze leven is bijzaak geworden. En al mag 't geloofd en al mag er voor gedankt, dat in den kleinen kring der Gereformeerde Kerken nog soms een biddag wordt uitgeschreven, de volken in 't gemeen, en zelfs die volken die feitelijk in oorlog zijn, denken over een biddag nauwelijks. Men is op geheel andere middelen bedacht, om zich de overwinning te verzekeren. Men waant nu allengs de toekomst wel in zijn hand gekregen te hebben. Men doet daarom niet anders dan veldslag op veldslag volgen laten, en zoo steit men zich voor, dat er allengs een toestand van vrede en vreugde zal geboren worden, waaruit van zelf alles zal wegvallen, wat voorheen op alle manier de volken bedreigde in hun levensgeluk.

Hierteenover nu moet onzerzijds met hand en tand er aan worden vastgehouden, dat geheel het samenstel van ons eigen menscheit leven niet alleen, maar van de geheele Schepping, door de zonde in het Paradijs gebroken is, en dat de genade Gods, sinds den val in het Paradijs, op niet anders doelde, dan om ten slotte in den bestaanden toestand een geheel ommekeer tot stand te brengen, en, dank zij dien ommekeer, een toestand in het leven te reppen, die in een eenigen gelukstaat overgaat, en in dien gelukstaat voor alle eeuwigheid de eere Gods en den roem zijner Majesteit zal bezegelen. Alzoo niet een rijke wereld, met oncer andere in die wereld ook een Kerk, doch vlak omgekeerd de Kerk van Christus het aanvangs- en het uitgangspunt van een geheel nieuwe wereldorde die straks te komen staat, en al wat buiten deze Kerk van Christus de volken boeit en beslag op hun leven legt, niets dan een voorbijgaande vorm van een straks geheel te niet gaand leven, om eerst daarna uit en door die Kerk een geheel nieuwe schepping te doen opkomen, en in die vernieuwde schepping den triomf van God over Satan en zonde te bezegelen.

Hoofdsak is alzoo, dat we ons onveranderlijk vastklemmen aan de belijdenis, dat de Kerk niet is een nieuwe schepping, maar een herstelling en volmaakte afwerking, als we ons zoo mogen uitdrukken, van een vroeger geheel, d.w.z. van de oorspronkelijke schepping Gods; een toenmalig geheel, dat sinds verbroken werd. Dit machtige werk Gods is daarom allerminst pas met de Kribbe van Bethlehem begonnen, maar dateert van het begin der wereld, zoo ge wilt van de Paradijs-belofte niet alleen, maar evenzoo van de genade-actie die zich in Abel reeds inzette. Onze Catechismus zegt 't zoo beslist en zoo juist in het antwoord op vraag 54: «Wat geloof je van de algemeene Christelijke Kerk?», dat we belijden moeten: «hoe de Zone Gods uit het gansche menscheit geslacht zich een gemeente tot het eeuwige leven heeft uitgevonden, en daarom door zijn Geest en Woord, in eeuwigheid de ware geloovigen, van den beginne der wereld tot aan het einde, vergadert, beschermt en onderhoudt». Uit deze grondbelijdenis nu volgt van zelf, dat bij de Voleinding wegvallt en verloren gaat al wat hier niet toebehoort. Niet zóó derhalve, dat er behoudens van de wereld en in die wereld van de Kerk zou zijn, maar heel anders, en wel in dien zin, dat de wereld het samenstel der Schepping is, dat ten slotte zijn bekroning vindt in den naar Gods beeld geschapen mensch; en dat nu wel deze menschenwereld niet alleen, maar de geheele Schepping die er mede saamhangt, in het Paradijs geschonden en gebroken is; doch dat 't Gode beleeft heeft dit geheele wereld-saamstel straks in nog hooger luister, dan waarop 't aanvankelijk bogen kon, te vernieuwen, en dat deze vernieuwing zich vast zal knoopen, niet aan kunst en wetenschap of wat ook, maar eeniglijk en uitsluitend aan de Kerk van Christus. Niet, men versta dit wel, alsof van de Kerken een nieuw leven voor kunst en wetenschap zou uitgaan, maar alzoo, dat alles wat tot de oorspronkelijke glorie van Gods schepping behoorde, zoo in de menschen als in de dierenwereld, ten slotte geheel zou ten ondergaan, met uitzondering alleen van de menschenwereld die van de ure van den val af tot wedergeboorte en bekeering was gekomen, en zoo alle eeuwen door de waarachtige Kerk van Christus

had uitgemaakt. Uw gedachte kan daarom niet tot rust komen, of ge moet, zonder voorbehoud, u neerleggen bij wat in artikel XXVII van onze Belijdenis zoo omstandig en stellig in deze voege wordt beleden: «Wij gelooven en belijden een eenige Katholieke of algemeene kerk, welke is een heilige vergadering der ware Christ-geloovigen, die alleen hun zaligheid verwachten in Jezus Christus en gewassen zijn door zijn bloed, alsnu geheiligd zijn en verzeeld door den Heiligen Geest, welke Kerk er geweest is van den beginne der wereld af en er zal zijn tot het einde toe. Ook is deze heilige kerk niet gelijk gebonden of bepaald tot een zekere plaats of tot zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid door de geheele wereld, nochtans saamgevoegd en vereenigd met hart en wil in éénzelfden Geest door de kracht des geloofs.»

Waarop komt dit nu anders neer, dan hierop, dat ten slotte eenmaal alles ondergaat, wat thans nog de wereld uitmaakt, en dat alsdan niets, wat ook, zal overblijven, dan hetgeen in Christus is ingelijfd, en als aan Christus kleef. Juist dit echter is het, wat slechts zeer enkelen vatten en verstaan. De ware Kerk, gelijk ze eeniglijk uit de wedergeborenen bestaat, komt in 't einde niet bij de wereld bij, maar zal zelve eeniglijk en alleen de wereld uitmaken. Ook wel zal die alsdan opdoemende wereld, evenals de tegenwoordige, een verveemden achtergrond hebben in het leven der natuur, in de dierenwereld, in de starrenwereld, en in alles wat tot de eerste Schepping behoort heeft, maar klaar en helder zal 't dan uitkomen, dat van die oorspronkelijke wereld al wat er toe behoorde eeniglijk in het organisme der menscheit culmineerde. Van de voor eeuwig verdoemden spreken we nu niet. We nemen nu alleen wat deel uit zal maken van de voleinde wereld, waarin eeniglijk Gods glorie schitteren zal, en alzoo met inbegrip van al datgene, wat van meet af deel van de Schepping heeft uitgemaakt. Van dat alles toch blijft dan niets in zijn oorspronkelijke toestand voortbestaan. Veeleer gaat al het andere te niet, om uit het oude, door een herscheppingsdaad, de voleinde wereld te doen opkomen. Doch juist van deze voleinde wereld zal het nieuwe bestand niet rusten of steunen op het gebroekene dat na den val achterbleef. Dat alles gaat veeleer te loor en ten onder, en het enige waaraan die nieuwe, die voleinde wereld zich uit het nu bestaande zal vastklemmen, zal de organische eenheid der wedergeborenen zijn. Juist daarom mag die organische eenheid van het herboren menscheit geslacht geen oogenblik worden losgelaten. Wat toch in de herschepping terug moet komen, mits dan in eeuwigdurende glorie, zijn volstrekt niet alleen de persoonlijke geloovigen, maar is het geheele saamstel van het door God geschapen heelal, dat ter oorzaak van de zonde der engelen en der menschen wel ondergaat, en zijn tegenwoordig bestand ten eenenmale verliest en inboet, doch niet om voort te uitsluitend enkel de gezaligde menschen te laten overblijven, maar heel anders om op nieuw een geheele wereld te laten opkomen, en wel een geheele wereld, die nogmaals al de elementen bezitten zal, welke God oorspronkelijk in al 't zichtbare schiep, doch nu zóó dat een tweede breuke, een tweede onttaarding, een tweede verbroekeling volstrekt uitgesloten zal zijn.

Om nu den samenhang tusschen de gezaligde kinderen der menschen in die herboren en herschapen wereld mogelijke maken en tot zijn recht te doen komen, moet natuurlijk die gezaligde menscheit als een saamhangend geheel uitkomen. De overige schepping toch, met de natuur, en al wat tot de natuur behoort, is niet verbonden aan enkele landbezitters onder de goeden, maar is verbonden aan geheel het organisme van ons menscheit geslacht, ingedeeld als het is in zijn rassen en volkeren. Van op zich zelf staande geloovigen kan hiera zoogen-*sake* zijn, omdat deze nooit anders dan een enkele erve, een enkele kudde en hove, of hoe men het noemen wil, op deze nieuwe aarde zouden kunnen bezitten. Is het nu niet om een enkel stuk land, maar om de geheele wereld, om het tastbare en zichtbare heelal te doen, dan volgt hieruit van zelf, dat alleen het als één organisme gedacht menscheit geslacht hier instrument kan zijn, om op de vernieuwde en herschapen wereld de roeping en taak op zich te nemen, die in het eerste Paradijs aan den eersten mensch was opgelegd.

Ook in de roeping van Abraham, zie Gen. XII:3, spreekt zich dit uit. Wel wat men dit maar al te vaak op, alsof er stond, dat in Abraham alle volken der aarde zullen gezegend worden, doch er